

УДК 378.147-322+378.14+378.126

Юлія Майко,
Тетяна Олійник

**ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ СПЕЦКУРСУ
«ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРПРЕТАТОРСЬКОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО
МИСТЕЦТВА» У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ (ФОРТЕПІАНОЇ)
ПІДГОТОВКИ**

У статті висвітлюється методика та особливості впровадження у процесі фахової (фортепіанної) підготовки студентів мистецьких спеціальностей спецкурсу «Основи формування інтерпретаторської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва». Автор розглядає етапи, дидактичні засоби організації спецкурсу, основні положення, якими керувались при виборі навчального матеріалу. У статті висвітлюються основні теми, які були запропоновані студентам для вивчення на заняттях спецкурсу та різноманітні форми його організації: лекційні заняття, семінарські заняття (орґдіалог, захист педагогічної ідеї, круглий стіл, диспут), практичні заняття, самостійна робота. Важливе місце відводиться розгляду рольових педагогічних ігор, спрямованих на моделювання різноманітних педагогічних ситуацій.

Ключові слова: спецкурс, інтерпретаторська компетентність, інструментальна підготовка, вправи, форми, засоби, положення, майбутні учителі музичного мистецтва.

The article describes the methodology and peculiarities of introduction in the process of professional (piano) training of students of artistic specialties of the special course «Fundamentals of the formation of interpretative competence of future teachers of musical art». The author examines the stages, didactics of organization of the special course, the main provisions that were guided by the choice of educational material. The article covers the main topics that were offered to students for studying at the courses of the special course, namely: «Interpretative competence: the essence of the concept»; «The role of interpretative competence in the professional activity of the vocalist»; «The place and role of artistic thinking in the process of formation of interpretive competence»; «Strategies for the interpretation of musical works»; «Characteristics of Interpretative Types in Modern Musicology»; «Questions of history, theory and methods of vocal-performing art». Means of realization of certain pedagogical conditions were: special course «Fundamentals of formation of interpretive competence», studio «Music Workshop», individual classes on voice, pedagogical practice, lectures, seminars on the theme «Protection of

pedagogical ideas», the method of an organizational dialogue, reflexive conversations, writing essays, complexes of exercises, tasks, trainings, business games necessary for the formation of interpretive competence. Important place is given to the role-play pedagogical games, aimed at modeling various pedagogical situations.

Key words: *special course, interpreter competence, instrumental preparation, exercises, forms, means, positions, future teachers of musical art.*

Соціально-економічні й політичні зміни в суспільному житті України потребують радикальних змін у системі науки та освіти. Особливо гостро сьогодні постають питання, пов'язані з конкурентоспроможністю випускників закладів вищої освіти. Про необхідність формування професійної компетентності майбутніх учителів наголошується у Законах України «Про вищу освіту», проекті «Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки», Розпорядженнях Кабінету Міністрів України, документах Болонського і Копенгагенського процесів тощо. Глобальні завдання в цьому аспекті стоять перед сучасною вищою мистецькою освітою, основним з яких є удосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації майбутніх учителів музики, оскільки саме від учителя музики залежить процес введення дітей у світ музики, залучення їх до музичного мистецтва, розвиток їхньої духовної культури та здатність до художньо-естетичного сприймання творів музичного мистецтва. Тому проблема формування музично-виконавської компетентності майбутнього вчителя музики є першочерговою у системі підготовки високоякісних, конкурентоздатних фахівців.

Проте наукове вирішення задач, які постають перед системою музичної освіти вказує на те, що існує реальна потреба в нових підходах та ефективних методиках навчання майбутніх піаністів. Фортепіанному мистецтву характерна мінливість тенденцій і форм вираження творчих ідей, методів досягнення результатів творчості. Саме тому проблема формування інтерпретаторської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва у вищих педагогічних навчальних закладах є актуальною для сучасної педагогіки, теорії і практики музичного навчання та виховання.

Аналіз наукових досліджень і публікацій свідчить, що питання професійної компетентності вчителя розглядаються в наукових працях А. Андрєєва, І. Бега, В. Бондаря, В. Введенського, І. Зязюна, Л. Мітіної, А. Маркової, Є. Павлютенкова, В. Сластьоніна, Л. Хоружої, А. Хуторського та інших. Розгляду питання впровадження компетентнісного підходу в системі освіти присвятили свої праці Н. Бібік, Л. Ващенко, А. Кузьмінського, О. Локшина, Т. Морозова, О. Овчарук, Л. Паращенко, О. Пометун, І. Родигіна, О. Савченко, Н. Тарасенкова та ін. Класифікація професійних компетентностей стала предметом дослідження Н. Кузьміної, О. Ларіонової, О. Лебедевої, А. Маркової, Н. Селезнєвої, Т. Руденко та ін.

Музично-педагогічна підготовка студентів висвітлена у роботах Е. Абдулліна, Л. Арчажникової, Р. Верхолаз, О. Ларминої, Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалки, О. Рудницької, Г. Нейгауза, Г. Тарасова, О. Щолокової та ін. Окремим питанням з проблеми розвитку музично-виконавської компетентності майбутніх учителів музики присвячені наукові дослідження Е. Валіт, Л. Гусейнової, А. Козир, М. Михаськової, Н. Мурованої, Т. Підварко, І. Полубояриної, Є. Проворової, Т. Пляченко, Т. Юник та ін. Разом з тим, питання формування інтерпретаторської компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва на сьогодні залишаються актуальними і потребують цілеспрямованого підходу до розв'язання.

Мета статті – висвітлити методику та особливості впровадження спецкурсу «Основи формування інтерпретаторської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва» у процесі фахової (фортепіанної) підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Важливим аспектом впровадження спецкурсу була активізація у студентів потреби в інтерпретаторській компетентності, розумінні ними значущості даного конструкту у здійсненні майбутньої професійної діяльності.

Спецкурс вирішував такі завдання:

- ознайомлення майбутніх педагогів з поняттям «інтерпретаторська компетентність», її структурними компонентами;
- стимулювання позитивного ставлення до досліджуваного утворення;
- розвиток необхідних особистісних та професійних якостей студентів, емоційної усталеності, стимулювання саморефлексії;
- збагачення майбутніх учителів музичного мистецтва теоретичними знаннями, практичними вміннями та навичками, необхідними для формування інтерпретаторської компетентності.

Реалізація спецкурсу відбувалась за такими етапами:

- визначення основного навчального завдання, настанова на необхідність вивчення матеріалу зі спецкурсу;
- оволодіння студентами необхідними науковими теоретичними знаннями у зв'язку зі змістом програми спецкурсу;
- аналіз та оцінка досягнутих результатів після проведення спецкурсу.

При розробці змісту спецкурсу ми керувались основними положеннями, згідно з якими навчальний матеріал повинен відображати:

- наукові підходи (вивчення основних понять, провідних ідей);
- психологічні особливості студентів (передбачення реакції групи та окремих студентів, їх ставлення до проблеми, що вивчається);
- логічна послідовність (виділення структуроподібного матеріалу і збереження послідовності у викладанні окремих і загальних питань).

З-поміж дидактичних засобів було виокремлено такі:

- залучення студентів до пізнавальної діяльності;
- включення до навчального процесу проблемних ситуацій;
- використання самостійних завдань творчого характеру [3].

З метою удосконалення системи теоретичних знань студентів з питань формування інтерпретаторської компетентності було детально розглянуто кожен з її елементів, визначено роль і значення досліджуваного утворення в професійній діяльності педагога-піаніста, а також необхідність самовдосконалення в процесі формування досліджуваної дефініції. Особливе місце було відведене вивченню питань історії, теорії та методики фортепіанного виконавства.

Лекційні заняття організовувались з таких тем:

- «Інтерпретаторська компетентність: сутність поняття»;
- «Роль і значення інтерпретаторської компетентності в професійній діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва»;
- «Місце та роль художньо-образного мислення в процесі формування інтерпретаторської компетентності»;
- «Стратегії інтерпретації музичних творів»;
- «Характеристика інтерпретаційних типів у сучасному музикознавстві»;
- «Питання історії, теорії та методики фортепіанного мистецтва».

Оскільки лекційний курс був підґрунтям в оволодінні інтерпретаторською компетентністю, особлива увага зверталась на те, щоб студентів зацікавив лекційний матеріал, який був пов'язаний з даним конструктом та усвідомленням його ролі у виконавській діяльності.

На семінарських заняттях студенти звітували з кожної з запланованих тематик спецкурсу. З метою підвищення ефективності процесу формування інтерпретаторської компетентності, окрім традиційних, на означених заняттях використовувались такі нетрадиційні форми роботи: оргдіалог, круглий стіл, диспут. Ми вважали, що такі види семінарських занять дозволять зацікавити студентів, створити позитивну мотивацію на оволодіння означеним утворенням.

Сутність оргдіалогу полягала в тимчасовій роботі діалогічних пар. Цей метод використовувався таким чином: один з учасників розкривав партнеру зміст свого домашнього завдання. Далі відбувалося його сумісне обговорення, формулювання, редагування та запис спільних думок, що сприяло збагаченню змісту досліджуваної проблеми. Далі своє завдання зачитував другий учасник. Після цього знову відбувалось обговорення, пошук та фіксація головного. Через 8–10 хвилин учасники розходилися, щоб донести засвоєне до своїх колег. У новій парі кожен ділився з новим співрозмовником тим, про що дізнався і зрозумів, намагався збагатити головну думку, розвинути її, вислухати, зрозуміти той зміст, який вносить партнер. Через такий самий проміжок часу організовувалися нові пари. Таким чином, до кінця заняття у кожного зі студентів відпрацьовувався

розгорнутий план доповіді за певною темою. На наступному етапі один студент починав огляд з теми, інші учасники семінару давали власну оцінку прочитаному. При цьому вони могли заперечувати автору чи доповідачеві.

Підсумковий аналіз показав, що такі форми роботи сприяли формуванню ціннісного ставлення майбутніх педагогів-музикантів щодо інтерпретаторської компетентності, набуттю знань, необхідних для досліджуваного конструкту, розвивали впевненість, уміння відстоювати власну думку, самостійність.

Під час реалізації спецкурсу особлива увага приділялась практичним заняттям та самостійній роботі студентів, що дозволяло майбутнім учителям музичного мистецтва удосконалювати та використовувати на практиці засвоєні знання та уявлення, а також формувати нові вміння, необхідні для оволодіння інтерпретаторською компетентністю.

Однією з форм роботи на практичних заняттях були рольові педагогічні ігри, направлені на:

- підвищення мотивації та інтересу до навчальної та майбутньої педагогічної діяльності;
- озброєння учасників професійними знаннями та вміннями застосувати їх на практиці;
- формування позитивного педагогічного досвіду.

У ділових іграх, що застосовувались під час формувального експерименту, реалізовувалися такі психолого-педагогічні принципи:

- принцип імітаційного моделювання змісту професійної діяльності;
- принцип відтворення проблемних ситуацій, типових для педагогічної діяльності, які включали деякі протиріччя та викликали в студентів ускладнення;
- принцип сумісної діяльності учасників гри;
- принцип діалогічного спілкування та взаємодії партнерів по грі як необхідної умови вирішення навчальних завдань, підготовки та прийняття узгоджених рішень [3, с. 136].

Рольові педагогічні ігри були спрямовані на моделювання різноманітних педагогічних ситуацій, таких, як уміння встановлювати контакт з учнем та способи діалогічного спілкування, проведення фрагментів занять з музичного мистецтва (розспівування, ознайомлення з новим вокальним твором, робота над вокальними складнощами у творі, робота над створенням художнього образу твору, підготовка до концертного виконання тощо), де студенти по черзі виконували ролі учнів та викладача.

Слід зазначити, що досвід, набутий у подібного роду іграх є важливим для майбутніх педагогів-музикантів, так як у процесі гри відбувалось моделювання реальної робочої обстановки, вироблялись необхідні професійні навички, набувався позитивний досвід поведінки в подібних умовах, що сприяло професійному становленню студентів. Важливим, з нашої точки зору, було й те, що студенти, беручи участь в ігровій ситуації, не боялися

робити помилки, були вільними в пошуку рішень, а відповідно перед ними розширювався простір вибору стратегії і тактики педагогічної роботи.

Підсумковий аналіз показав, що такі форми роботи позитивно сприяли формуванню ціннісного ставлення майбутніх учителів музичного мистецтва щодо інтерпретаторської компетентності, набуттю знань, необхідних для досліджуваного конструкту, розвивали впевненість, уміння відстоювати власну думку, самостійність.

Під час реалізації спецкурсу особлива увага приділялась самостійній роботі студентів, що дозволяло їм вдосконалювати засвоєні знання та уявлення, здобуті на лекційних заняттях, та на достатньому рівні готуватись до семінарських занять. Самостійна робота давала змогу залучити студентів до активного пошуку варіантів розв'язання практичних завдань, активізувала їх розумову діяльність, спонукала докласти вольових зусиль до розв'язання проблем самоорганізації та самоконтролю, сприяла формуванню у студентів орієнтувального алгоритму дій, направлених на формування інтерпретаторської компетентності.

Слід відмітити, що завдання для самостійної роботи ми намагались зробити якомога більш творчими, що сприяло подоланню формального підходу до навчання, стимулювало зацікавленість та мотивацію майбутніх учителів музичного мистецтва до досліджуваної проблеми. Наводимо приклад деяких завдань для самостійного опрацювання: знайти в сучасних періодичних виданнях, довідковій літературі та використовуючи систему Інтернет інформацію щодо сутності та змісту поняття «Художнє мислення» та проаналізувати її; визначити професійні знання та вміння піаніста з високим рівнем сформованості інтерпретаторської компетентності; підготувати реферат з проблем історії, теорії та методики фортепіанного мистецтва; дати порівняльну характеристику своїх професійно-значущих якостей та якостей педагога-ідеалу тощо.

Отже, види та форми роботи, що використовувались при реалізації спецкурсу «Основи формування інтерпретаторської компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва», були спрямовані на формування мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до досліджуваної дефініції, набуття ними необхідних знань та уявлень для формування зазначеного утворення, а також розуміння ролі та значення інтерпретаторської компетентності в майбутній професійній діяльності. Слід зазначити, що на заняттях майбутні педагоги-музиканти брали активну участь у пошуку рішень, відчували власну заохоченість до саморозвитку у галузі фортепіанного виконавства, що є одним із мотивуючих факторів процесу пізнання, сприяло бажанню до формування інтерпретаторської компетентності.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку полягають у дослідженні інтерпретаторської компетентності як засобу професійного самовдосконалення майбутніх учителів музичного мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гуренко Е. Г. Проблемы художественной интерпретации (философский анализ) / ред. М. Ф. Овсянникова, В. В. Целищева. – Новосибирск : Наука, 1982. – 256 с.
2. Кочнев Ю. Л. Музыкальное произведение, и интерпретация / Ю. Л. Кочнев // Советская музыка. – 1969. – № 12. – С. 56–60.
3. Кремешна Т. І. Формування педагогічної самоефективності майбутніх учителів музики : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Т. І. Кремешна. – Одеса, 2008. – 250 с.
4. Чередниченко Т. В. Композиция и интерпретация: три среза проблемы. Музыкальное исполнительство и современность / Т. В. Чередниченко. – М. : Музыка, 1988. – С. 43–69.
5. Штильман А. Мысли об исполнительстве / А. Штильман // Музыкальная академия. – 2007. – № 4. – С. 98–102.